

GESPECIALISEERDE WOONVORMEN

NETWERK : RELING / NOOLIM

CONTACT PERSOON : Wendy Beckers, David Dol (Reling), Lut Smeets (Noolim), actoren IBW-PVT betrokken bij de projecten

TELEFOON : 0497/480843

MAIL: wendy.beckers@bwhetveer.be david.dol@reling.be netwerkcoordinator@noolim.net

In Limburg zijn, op initiatief van de Initiatieven Beschut Wonen (IBW), binnen de netwerken Reling en Noolim verschillende proefprojecten opgestart.

De proefprojecten hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze een alternatief aanreiken binnen functie 5 (gespecialiseerd wonen) in de vorm van een flexibel en gedifferentieerd woonaanbod. Deze flexibele woonvormen ontstonden vraaggestuurd, aan de hand van ervaren en beschreven noden.

Ze werden ingebed in zorgcircuits, meestal voor een specifiek omschreven (sub)doelgroep. De cliënt met een psychiatrische kwetsbaarheid heeft hierdoor een breder palet aan woonmogelijkheden beschikbaar naast het regulier beschut wonen en het psychiatrisch verzorgingstehuis (PVT).

Er kan gerichter gekozen worden voor een woonvorm die aansluit bij de mogelijkheden en ervaren noden. In alle proefprojecten wordt dienstverlening of zorg op maat aangeboden, vertrekkende vanuit de herstelvisie en georganiseerd volgens de principes van het Individueel Rehabilitatiegericht Handelen. De cliënt bepaalt, samen met zijn omgeving en zijn hulpverleners, de doelen en vertaalt deze in kleine haalbare stappen.

Hierbij worden krachten, ondersteunende mogelijkheden en het ondersteunende netwerk in kaart gebracht. Dit alles vormt samen een begeleidingsplan met oog voor maximaal haalbare zelfsturing, empowerment en groei.

En province du Limbourg, à l'initiative des IHP (Initiatives d'Habitation Protégée), plusieurs projets pilotes ont démarré au sein des réseaux de Reling et de Noolim.

Le trait commun de ces projets est qu'ils proposent une alternative dans le cadre de la fonction 5 (habitats spécifiques), sous la forme d'une offre flexible et différenciée. Ces formules d'habitations spécialisées ont vu le jour à la demande, en fonction de besoins expérimentés et définis.

Elles ont été intégrées dans des circuits de soins, le plus souvent à l'attention d'un (sous-)groupe cible bien précis. L'utilisateur vulnérable du point de vue psychiatrique se voit ainsi offrir une offre plus large de possibilités, en plus du réseau régulier des IHP et MSP. Il est possible d'opter de manière plus ciblée pour un logement qui correspond aux capacités et aux besoins ressentis.

Tous les projets pilotes offrent un service ou des soins sur mesure, basés sur la vision du rétablissement et organisés selon les principes de la Pratique de la Réhabilitation Individuelle Orientée. L'utilisateur détermine ses objectifs, en concertation avec ses proches et les prestataires de soins, et les transpose en petites étapes réalisables. À ce niveau, les forces, les possibilités de soutien et le réseau de support sont identifiés. Le tout forme un plan d'accompagnement qui vise à réaliser au mieux l'autonomie, l'empowerment et l'évolution de l'utilisateur.

1. Inleiding

In Limburg zijn, op initiatief van de Initiatieven Beschut Wonen (IBW), binnen de netwerken Reling en Noolim verschillende proefprojecten opgestart. De proefprojecten hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze een alternatief aanreiken binnen functie 5 (gespecialiseerd wonen) in de vorm van een flexibel en gedifferentieerd woonaanbod.

Deze flexibele woonvormen ontstonden vraaggestuurd, aan de hand van ervaren en beschreven noden. Ze werden ingebed in zorgcircuits, meestal voor een specifiek omschreven (sub-)doelgroep. De cliënt met een psychiatrische kwetsbaarheid heeft hierdoor een breder palet aan woonmogelijkheden naast het regulier beschut wonen en het psychiatrisch verzorgingstehuis (PVT). Er kan gerichter gekozen worden voor een woonvorm die aansluit bij de mogelijkheden en ervaren noden.

In alle proefprojecten wordt dienstverlening of zorg op maat aangeboden, vertrekkende vanuit de herstelvisie en georganiseerd volgens de principes van het Individueel Rehabilitatiegericht Handelen. De cliënt bepaalt, samen met zijn omgeving en zijn hulpverleners, de doelen en vertaalt deze in kleine haalbare stappen. Hierbij worden krachten, ondersteunende mogelijkheden en het ondersteunende netwerk in kaart gebracht. Dit alles vormt samen een begeleidingsplan met oog voor maximaal haalbare zelfsturing, empowerment en groei.

Alle proefprojecten werden opgericht met onderstaande doelstellingen in het achterhoofd:

- Tegemoet komen aan de verscheidenheid van noden bij cliënten door een aanbod van alternatieve, op maat gemoduleerde, specifieke woonvormen
- Men focust op de “place then train” methodiek, soms weliswaar voorafgegaan met een korte, specifieke voorbereidende fase wanneer nodig.
- De uiteindelijke doelen zijn opnamevermijdende alternatieven aan te kunnen bieden, cliënten zo zelfstandig mogelijk te laten wonen en door te laten stromen naar het reguliere woonecircuit waar mogelijk en wenselijk.

Geen enkel IBW / PVT kan deze woonvormen aanbieden zonder samenwerking met of de ondersteuning van het reguliere netwerk (OCMW, huisartsen, thuiszorgdiensten, enz.) en het bredere ggz-netwerk (psychiatrische centra, CGG's, enz.). In het bijzonder melden we hierbij de waardevolle ondersteuning van het rehabilitatie- en activeringsnetwerk, zijnde de dagactiviteitencentra, revalidatiecentra, ontmoetingscentra, enz. Deze samenwerking vereist complexe vormen van zorgafstemming en zorgcoördinatie. Deze coördinerende rol wordt op casusniveau opgenomen door de begeleiders van de IBW's.

De diverse proefprojecten zijn onder te verdelen in een zestal thema's. We beschrijven per thema het opzet en doelstellingen alvorens de woonvormen en hun kenmerken op te sommen.

2. Respijtwonen / noodstudio

“Respijtwonen” of “noodstudio” is een tijdelijke verblijfsvorm ter ontlasting van het (familiaal) netwerk of om een cliënt die in crisis dreigt te gaan intensiever op te volgen.

De mobiele teams, huisartsen, thuiszorgdiensten en psychiaters zijn als aanmelders nauw betrokken partners bij het respijtwonen in beschut wonen. Van hen wordt veel flexibiliteit gevraagd omdat zij tijdelijk hun zorgverlening op een andere locatie dan gewoonlijk gaan aanbieden.

Deze tijdelijke woonvorm duurt maximaal één maand. De cliënt en /of mantelzorgers kunnen tijdens deze periode tot rust komen. De situatie kan ‘ontmijnen’. Vervolgens wordt samen met de cliënt en zijn omgeving een terugkeer naar het oorspronkelijk thuismilieu voorbereid.

In totaal werden in Limburg, gespreid over twee projecten, op deze manier een 34-tal cliënten tijdelijk opgevangen. 70% van de cliënten keerden daarna terug naar hun oorspronkelijke woonsituatie, de overigen werd naar een alternatieve (beschutte) woonvorm geheroriënteerd.

Kenmerken respijt wonen / noodstudio:

Partners	IBW Bewust (Reling zuid) - mobiele team- thuiszorgdiensten IBW 't Veer (Noolim midden) - mobiele team- thuiszorgdiensten
Aantallen	34 tijdelijke woonalternatieven gerealiseerd 70% van de cliënten keerden terug naar hun oorspronkelijke woonsituatie 30% van de cliënten werden geheroriënteerd naar een alternatieve (beschutte) woonvorm

3. Zorgwonen:

Zorgwonen is een woonvorm met intensieve huishoudelijke en somatische ondersteuning bij personen met een complexe en langdurige psychiatrische problematiek in combinatie met fysieke beperkingen.

Deze combinatie van beperkingen maken dat deze personen (nog) niet kunnen aansluiten bij het klassieke groepswonen. De bewoners zijn meestal nog te jong voor een woon- en zorgcentrum en/of scoren onvoldoende op de Katz-schaal. In een intensieve samenwerking met de reguliere thuiszorgdiensten en/of in samenwerking met woon-zorgcentra in de buurt worden leefeenheden opgestart waarbij er dagelijks, gedurende meerdere uren per dag ondersteunende zorg aanwezig is.

Bij zorgwonen is doorstroming geen must. Het verwerven en behouden van vaardigheden - ondanks de psychische kwetsbaarheden en fysieke beperkingen - wordt als doelstelling vooropgesteld. Desondanks blijft men hopen en zoeken naar een duurzame oplossing binnen het reguliere woon- en zorgcircuit.

Kenmerken project zorgwonen (Reling noord)

Partners	IBW BWNL, WZC De Bekelaar, AZ Mariaziekenhuis
Gestart	2008
Aantallen	6 wooneenheden 8 begeleidingen gerealiseerd (2008 – 2014) 2 begeleidingen beëindigd: 1 oriëntatie naar zelfstandig wonen en 1 overlijden
Doorverwijzers	PZ Asster (3), PC St. Jozef (1), PAAZ Mariaziekenhuis NL (1), thuisomgeving (1)

Kenmerken project zorgwonen (Reling zuid)

Partners	IBW Bewust, Wit-Gele Kruis, Landelijke thuiszorg
Gestart	2011
Aantallen	6 wooneenheden 19 begeleidingen beëindigd: <ul style="list-style-type: none">- met heroriëntatie naar regulier beschut wonen (3), woon- en zorgcentrum (2), pvt (1), serviceflat (1), PZ Asster (2), overleden (1)- 4 bewoners werden vanuit een reguliere woning tijdelijk binnen zorgwonen opgevangen na een medische ingreep

Kenmerken project zorgwonen (Noolim zuid)

Partners	IBW De Overstap, Wit-Gele Kruis, Familiehulp
Gestart	2014
Aantallen	4 wooneenheden (groepswoning) 5 begeleidingen gerealiseerd 1 begeleiding beëindigd, heropname naar MC St Jozef

4. Woontraining:

Woontraining zijn trainings- en oriëntatiewoonvormen als tussenstap tussen residentiële zorg en beschut wonen. De projecten beogen een intensieve training in woonvaardigheden in nauwe aansluiting met een dagbehandeling. Men hoopt op deze manier een naadloze overgang naar beschut wonen te realiseren. Er zijn

trainingshuizen met doorlooptrajecten, trainingshuizen voor cliënten uit de cluster psychozorg met vaak een dubbel/trippel diagnose en trainingshuizen voor Korsakov patiënten.

De woontraining-projecten werken voor de training en ondersteuning van vaardigheden intensief samen met reguliere en categorale (thuiszorg-)diensten.

Kenmerken trainingshuizen met doorlooptrajecten: De Wending en De Dijk

Partners	IBW BWNL
Gestart	2014
Aantallen	De Wending: 5 wooneenheden voor mannen De Dijk: 4 wooneenheden voor vrouwen Duur van een trainingsperiode: 1 jaar

Kenmerken woontraining doelgroep psychozorg, vaak met dubbel/trippel diagnose (Reling)

Partners	IBW Bewust, PZ Asster
Gestart	2007
Aantallen	5 wooneenheden (groepswooning) 1 trainingsstudio (sinds 2011) 41 begeleidingen gerealiseerd 37 begeleidingen beëindigd, met oriëntatie naar <ul style="list-style-type: none"> - regulier beschut wonen (29) - een VAPH instelling (1) - zelfstandig wonen (1) - heropname PZ (5)

Kenmerken woontraining doelgroep psychozorg, vaak met dubbel/trippel diagnose (Noolim)

Partners	IBW 't Veer, OPZC Rekem, PC St. Jozef, PZ Asster
Gestart	2013
Aantallen	4 wooneenheden (groepswooning) 21 begeleidingen gerealiseerd in de groepswooning 17 begeleidingen van het oefenhuis werden beëindigd, met oriëntatie naar <ul style="list-style-type: none"> - regulier beschut wonen (9) - heropname PZ wegens gebruik van middelen (5) - heropname PZ wegens psychische decompensatie (3) 2 trainingsstudio's 16 begeleidingen in de oefenstudio's 14 cliënten van de oefenstudio stroomden door <ul style="list-style-type: none"> - 12 naar een gewone studio beschut wonen - 3 bewoners misten het gemeenschapsgevoel en kozen om terug te gaan naar de groepswooning vanwaar zij kwamen - 1 bewoner ging terug naar het psychiatrisch ziekenhuis

Kenmerken woontraining doelgroep van Korsakov patiënten (Reling zuid)

Partners	PZ Asster, IBW Bewust, Landelijke Thuiszorg, zelfstandige thuisverpleegkundigen
Gestart	2012
Werking	Na een screening via een intensief programma worden deze cliënten in vivo getraind in sociale en huishoudelijke vaardigheden in een woning in de stad. De bewoners kunnen er blijven wonen, de begeleiding vanuit PZ Asster wordt naadloos overgedragen naar de begeleiding van beschut wonen met ondersteuning vanuit de reguliere thuiszorg. Na verloop van tijd kan de begeleiding vanuit beschut wonen stilaan teruggebracht worden naar een frequentie en intensiteit die te vergelijken is met het regulier woonaanbod.

Aantallen	5 wooneenheden Vandaag zien wij dat deze 5 bewoners zich nog steeds goed kunnen handhaven in deze woonvorm. Momenteel wenst één bewoner een stap te zetten naar studiowonen in het reguliere beschut wonen. Het globaal aantal uren thuiszorghulp is gedaald.
-----------	--

5. Samenwerkingsproject met sociale woningbouwmaatschappij (SWM):

Binnen de Vlaamse Wooncode kunnen gemeentes eigen accenten leggen betreffende het woonbeleid en dus ook een eigen toewijzingsreglement maken, waarbij men voorrangregels kan invoeren voor bepaalde doelgroepen zoals mensen met een psychische kwetsbaarheid. In dit kader ontstonden er bij de IBW's in Reling en Noolim goede samenwerkingsverbanden met de lokale SWM'n. De SWM zorgt voor huisvesting en een huurovereenkomst met een huurprijs op basis van het inkomen van de bewoner. Een IBW zorgt voor de passende toeleiding en begeleiding en verkrijgt alzo een stem in de toewijzingsprocedure. Bij een aantal initiatieven werd de koppeling tussen wonen en begeleiding ook geformaliseerd binnen een begeleidingsovereenkomst met de bewoners. Wanneer één van beide partijen reden heeft tot opzeggen van ofwel het huurcontract ofwel het begeleidingscontract wordt automatisch ook de koppeling verbroken.

Kenmerken samenwerkingsproject SWM (Reling noord)

Partners	IBW BWNL, SWM Kempisch Tehuis, gemeente Overpelt
Gestart	2004
Aantallen	8 appartementen 13 bewoners 4 heroriëntaties: 3 reguliere woonmarkt, 1 beschut wonen
Vervolg	Aangezien bewoners niet vlot doorstromen (4/8 oorspronkelijke bewoners wonen er sinds 2004) werd er in 2007 een vervolg opgezet met 7 nieuwe appartementen. Bij dit tweede project ligt wel de nadruk explicieter op doorstroming. De toekomst zal uitwijzen hoe realistisch dit is.

Kenmerken samenwerkingsproject SWM (Reling zuid)

Partners	IBW Bewust, SWM CV Nieuw Sint-Truiden
----------	---------------------------------------

Kenmerken samenwerkingsproject SWM (Reling west)

Partners	IBW BWWL, SWM Kantonale Bouwmaatschappij Beringen
----------	---

Kenmerken samenwerkingsproject SWM (Noolim midden)

Partners	IBW 't Veer, SWM Nieuw Dak Genk, SWM Ons Dak Maaseik, SWM Maaslands Huis Maasmechelen
Aantallen	4 groepswoningen (3x4 plaatsen, 1x3 plaatsen) 1 studiocomplex met 7 studio's een gemeenschappelijke ruimte

Kenmerken samenwerkingsproject SWM (Noolim midden - zuid / Reling midden)

Partners	IBW De Overstap, SWM Cordium
Gestart	1988 - 1991
Aantallen	3 groepswoningen - 9 bewoners

6. Samenwerkingsproject met sociale woningbouw en diverse zorgactoren:

Hierbij organiseert men kwaliteitsvolle woontraining voor een zeer kwetsbare en heterogene groep als voorbereiding op wonen in een reguliere sociale huisvesting met eventuele beperkte ondersteuning.

Kenmerken samenwerkingsproject SWM en diverse zorgactoren (Reling midden)

Partners	IBW Bewust, IBW Basis, SWM Cordium, begeleidingsdiensten Intro & Rimo, OCMW Hasselt, CAW Limburg, vzw Open Thuis (sector mentale handicap) en vzw De Oever (bijzondere jeugdzorg)
Aantallen	11 gemeubelde studio's / appartementen
Werking	Het versterken van attitudes en vaardigheden in functie van doorstroming naar reguliere sociale huisvesting. Op de wooncampus wonen ook andere doelgroepen, o.a. ouderen met een zorgvraag. Ondersteunende diensten worden ingeschakeld om op de campus te werken rond sociale contacten en toegang tot het ruime socio-cultureel en maatschappelijk aanbod. Beleidsafgevaardigden van de diverse partners staan in voor de organisatorische aansturing en een zorggroep bestaande uit begeleiders van de diverse organisaties staat in voor de operationele uitbouw en afstemming. De duur van deze training loopt van 12 tot maximum 24 maanden.

7. Groepswonen (gezamenlijk aangestuurd en uitgebaat):

Groepswonen is een wooncomplex met een aanbod van groepswonen én kamer-/studiowonen, omkaderd door een begeleidingsteam samengesteld uit medewerkers van drie verschillende IBW's

Kenmerken groepswonen (Reling midden)

Partners	IBW's: Basis, BWWL, Bewust
Gestart	2014
Aantallen	13 woonunits (kamers en studio's) beschut wonen
Werking	Medewerkers uit de 3 verschillende IBW's vormen één nieuw samengesteld team dat actief samen zit rond de uitwerking van een gezamenlijke visievorming waarbij het functiegericht denken voorrang krijgt en de afzonderlijke organisatiebelangen worden losgelaten. Op de korte, gerealiseerde periode zien we een hoge bezettingsgraad (+/- 90%). Een eerste inhoudelijke evaluatie leert dit project vooral inspirerende werkt voor de deelnemende partijen. Het actief aan de slag gaan met elkaar is inhoudelijk verrijkend. Het project is in die zin ook een mooie praktijkcase in het zoeken naar afstemming, verbinding en netwerking.

8. Gezamenlijke conclusies:

Alle projecten zijn ontstaan vanuit noden die cliënten, hulpverleners en netwerkpartners signaleren. Veelal gaan de signalen over drempels bij overgangen van de ene naar de andere voorziening. Elk project is te kaderen in het aanbieden van maatzorg door flexibilisering van beschut wonen/PVT en past in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg.

Ofschoon we het "place then train"- principe volledig ondersteunen is dit in de praktijk niet altijd haalbaar, vb. door een beperkt aanbod aan geschikte woningen. Wanneer de cliënt gesetteld is in zijn woonvorm, lijkt het voor het IBW vaak zinvoller om op zoek te gaan naar een ander wooncomplex i.p.v. de cliënt te laten verhuizen en hierdoor opnieuw een drempel te creëren. Maar nieuwe woonmogelijkheden zijn schaars en een grote regionale spreiding werkt contraproductief.

Bij het uitzetten van een zorgtraject wonen stuiten cliënten en hun netwerk vaak op te beperkte inkomens. Met de mogelijkheid van het versneld toewijzen (art. 24 van het KSH) van een woning aan personen met een

psychische kwetsbaarheid wordt hieraan een stuk tegemoet gekomen. Toch botsen we vaak op lokale verschillen tussen de verschillende huisvestingsmaatschappijen waardoor regionale verschillen ontstaan.

Momenteel worden alle proefprojecten budgetneutraal opgezet. Doordat de middelen beperkt zijn, is een uitrol van een aantal good practices niet altijd evident. In de netwerken kunnen krachten gebundeld worden, ervaringen uitgewisseld geraken en middelen samen gebracht worden. Maar er zijn (financiële) grenzen. Daarnaast kruipt nog zeer veel tijd in het opzetten van samenwerkingen en het afstemmen tussen diensten. Tijd, die ten koste kan gaan van effectieve begeleidingstijd met de cliënt.

Door een flexibel woonaanbod te creëren en goed te luisteren naar de vraag van de cliënt kan het zorgaanbod binnen functie 5 beter aansluiten bij de noden van de individuele cliënt. Uiteindelijk is elk van hen op zoek naar een goede Thuis waar hij/zij zich goed voelt en waar hij verder kan groeien in zijn persoonlijk herstel. We ervaren in de proefprojecten dat er hoopvolle groeipaden mogelijk zijn, ondanks grote functionele uitdagingen. Deze herstel-ondersteunende woonvormen organiseren leert ons dat de capaciteiten van onze specifieke doelgroepen vaak onderschat worden.

